

Barnets tarv – til barnets bedste

Ingrid Lund-Andersen
Århus Universitet

Hvordan inddrages børn?

- I det lovforberedende arbejde? Nej
- I en konkret sag? Ja
- Tre stadier:
- *a: Sagens rejsning*
- **Initiativret**
  - Forslag til Forældreansvarslovens § 34: 10-årig kan anmode om, at forældre bliver indkaldt til møde om forældremyndighed, samvær eller barnets bopæl.

Høring/Samtykke

- **b:** *Sagens behandling*
- **Høring:** *Vejledende*
  - Børnekonventionens artikel 12: ingen aldersgrænse
    - Forslag til Forældreansvarslov § 5: Hensyn til alder og modenhed
- **Samtykke:** *Sige nej*
  - Medbestemmelse: Vetoret i forhold til forældre
    - Adoptionslovens § 6: 12 år
  - Selvbestemmelse: Egen beslutning
    - Værgemålslovens § 42: 15-årig har fri rådighed over penge tjent ved eget arbejde

Part

- **Partsbeføjelser:** Aktindsigt, udtaleret, advokatbistand, bisidder, klage
  - Serviceloven: 15 år
    - anbringelse
  - Sundhedslovens § 17: 15 år
    - patientrettigheder
- *c. Sagens afslutning.*
- **Information til barnet/den unge**
- **Ny klagerregel:**
  - Servicelovens § 167: 12 år
    - anbringelsessted

Udvalg

- Børns initiativret
- Harmonisering af regler om høring, samtykke og klage
- Klageinstans

Skjold eller sværd?

- U 1997.668 Ø
- Unges partslignende status: "Der er tale om et skjold, ikke om et sværd."

Per Schultz Jørgensen
Professor emeritus, dr. phil.

*Oplæg ved høringen om børns retsstilling den 21. februar 2007
afholdt af Folketingets Retsudvalg og Socialudvalg*

Børns klagemuligheder og behov for rådgivning og vejledning

Børn har generelt dårlige klagemuligheder over afgørelser, der handler om dem selv. Og selv der, hvor de har sådanne muligheder, har de svært ved at udnytte dem. Anbringelsesreformen pr. 1. januar 2006 forsøger at styrke børns klagemuligheder, men langt fra dybtgående nok. Der er også tale om en styrkelse af børns retsstilling i Lovforslaget om forældreansvar og samvær.

Men børns svage stilling mht. klagemuligheder er temmelig paradoksalt: retorisk er vi velvillige over for børns rettigheder og retsstilling – men de kan stort set ikke klage over afgørelser eller den behandling, de udsættes for. Det virker modsætningsfyldt – som at køre med den ene fod på speederen – den anden på bremsen.

Vi har et solidt grundlag for at vide, hvordan det står til på området¹ – og hvad der skal til for at rette op på svaghederne. Og jeg er ikke i tvivl om, at der er et generelt behov for at styrke børns ret til og mulighed for at klage – både inden for det sociale område og inden for folkeskoleområdet.

Jeg vil holde mig til det sociale område og skal i mit korte indlæg pege på et par steder, som jeg anser for særlig kritiske. Men først indledningsvis følgende overvejelser.

1.

Børn har partsstatus i administrative familieretlige sager, det er nu (1998) fastslået af Civildirektorat og Justitsministerium – men det er også erkendt, at det ikke har de store konsekvenser. For børn er underlagt forældremyndighed op til 18 års alderen – i flere tilfælde dog kun op til 15 års alderen. Børn kan altså generelt set ikke udøve deres partsbeføjelser, med mindre der er fastsat særlige bestemmelser herom i lovgivningen. Og det er der i meget varieret grad, hvad også er understreget i tidligere høringer og notater. Lov om Social Service give 12 årige ret til at klage over anbringelsesstedet, men ikke over anbringelsen – og Folkeskoleloven giver næsten ikke børn formelle klagemuligheder.

Derfor er det selvfølgelig også berettiget, at FN's Børnekomité påpeger behovet for en nødvendig styrkelse af børns klagemuligheder. Et forslag kunne være, at et hurtigt arbejdende udvalg eller en kommission kunne samle op på denne og tidligere høringer – og komme med en samlet indstilling.

2.

Inden for lov om social service er det helt generelle billede, at det er forældremyndighedsindehaveren, der er klageberettiget. Børn har ret til at blive hørt fra 12 års alderen, men det behøver ikke ændre noget som helst. Den manglende klageadgang gælder tydeligt ved frivillige

---

¹ Notat vedr. børn og unges klagemuligheder udarbejdet af Styrelsen for Social Service, februar 2004. Notat fra Børnerådet om børns klagemuligheder, oktober 2003. Diverse talepapirer fra ekspertmøde om børns retsstilling, afholdt af Retsudvalget sammen med Socialudvalget 2006 et.

foranstaltninger. Ved tvangsforanstaltninger har både forældremyndighedsindehaveren og børn, der er fyldt 15 år, klageadgang.

Det er en efter min mening utrolig svag position, barnet her er tillagt: barnet er helt og aldeles afhængig af den forældremyndighedsindehaver, der også oftest er en vigtig faktor i årsagen til anbringelsen. Og i mange tilfælde er det de samme forældre, der må antages at mangel overskud og ressourcer til at varetage barnets tarv – o herunder at klage.

Denne afhængighed er særlig tydelig for børn under 12 år, der endda ikke har ret til at udtale sig, de kommer overhovedet ikke til orde. Men også for børn over 12 år, der måtte blive hørt i deres egen sagsafgørelse er der tale om dyb afhængighed af forældrene, der ofte savner overskud. Det er måske her vi skal finde årsagen til de få klager der er fra børn og fra deres forældremyndighedsindehavere både til de sociale nævn og til Ombudsmanden.

3.

Her er vi ved et efter min mening vigtigt men svært spørgsmål: hvordan får vi givet børn en selvstændig klageret, og med selvstændig tænker jeg også selvstændig i forhold til forældremyndighedsindehaveren? Og hvordan får vi udvidet mulighederne i forhold til den magiske 15 års alder?

Jeg vil indledningsvis give to korte eksempler på børn, der på den måde er kommet i klemme – og står uden ret og mulighed for at klage.

4. Ændring af anbringelsessted

Det ene sag drejer sig om en 10 år gammel dreng, der gennem 8 år har været i en plejefamilie på Skanderborgegnen, anbragt med samtykke fra en mor, der er vurderet ikke forældreegnet, men som har haft overvåget samvær. Drengen trives godt og har et fortrinligt socialt netværk omkring skolen og kammeraterne. Derefter en pludselig melding fra hjemkommunen, at han vil blive afhentet inden for en frist af 20 timer. Dette sker den 3. april 2006, og dagen efter, den 4. april, afhentes han og anbringes i nabokommunen på et bosted. Der gives ingen forklaring, og den kommunale ledelse afviser indtil videre at give aktindsigt (der er søgt aktindsigt siden 20. april). Efter det oplyste er der begyndende krise hos drengen et par måneder efter fjernelsen fra plejefamilien og kammeratnetværket. Hertil kommer, at al kontakt mellem det tidligere sociale netværk og drengen bliver henvist til at gå gennem Lunderskov kommune. Drengen fragtes hver dag over 40 km til en specialskole.

Der er klart tale om et brud på ånden om børns ret til at bliver hørt og foranstaltninger til barnets bedste - men der er ingen klagemuligheder for drengen. Loven siger følgende:

"Kommunens afgørelse om ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år".

Det er drengen ikke, han er 10 år – og hans mor er tydeligvis i ledtog med interesser i og uden for kommunen. Nu er der gået mere end et halvt år, og han berøves systematisk sine kontakter med netværket gennem hele barndommen.

5. Tvangsadoption

Den anden sag drejer sig om en nu 7 årig pige (født 1999), der umiddelbart efter fødslen blev anbragt på spædbarnhjem med henblik på bortadoption. Moderen rejste imidlertid ud af landet inden den blev iværksat inden for 3 mdr. fristen – og uden forinden at have givet sit skriftlige samtykke til adoption. Pigen blev herefter i april 2001 anbragt i familiepleje hos en familie, der gerne ville adoptere hende, når det var muligt. Der har ikke efterfølgende været kontakt med biologisk mor, der er psykisk syg og i dag ikke kan/må kontaktes på grund af sin sygdom.

Faderskabssagen er uafsluttet, fordi det ikke er muligt at finde frem til faderen. Om moderen er det i øvrigt oplyst, at hun tidligere har født to børn, som hun ikke har været i stand til at tage vare på.

Pigen har siden 2001 været i samme plejefamilie, hvor hun efter det oplyste er godt integreret. I udtalelsen fra 2004 anføres, at pigen er velfungerende og velstimuleret, samt er en glad og tillidsfuld pige. Hun er faldet godt til i familien, der stadig gerne ønsker at adoptere hende.

Nordjyllands Statsamt anfører i sine to afslag på kommunens anmodning om tvangsadoption, adoptionslovens § 4 a stk. 2 og efterfølgende notat fra det tidligere Civilretsdirektorat. Her fremføres, at der ved tvangsadoption skal foreligge ”massiv omfostring forud for ansøgning om adoption”. Dette fortolkes som et krav om, at plejeforholdet skal have varet i 7 til 10 år. I det foreliggende tilfælde har plejeforholdet varet knap 5 år og lever dermed efter statsamtets afgørelse ikke op til kravet om mindst 7 år. Dette forhold har været tillagt afgørende vægt ved statsamtets afslag.

Der er tale om en afgørelse, der ikke tilgodeser pigens tarv, afgørelsen er i den grad en tilsidesættelse af barnets bedste interesse – og hvem skal egentlig klage? Pigen, plejeforældrene, kommunen?

6.

Samlet fortæller de to sager om klagemuligheder, der burde have været udnyttet – men ikke blev det på grund af forældremyndighedsindehaverens manglende forudsætninger for at være denne myndighed. Resultatet er børn, hvis rettigheder tilsidesættes. I det ene tilfælde, fordi Anbringelsesreformen med ikrafttræden den 1. januar 2006 nok er en styrkelse af børns retsstilling, men slet ikke deres klagemuligheder. Og hvad angår pigen i adoptionssagen handler det om manglende smidighed og forståelse af barnets behov.

Men i begge tilfælde skulle der have været klaget af en uafhængig person, der kunne være barnets advokat eller talsmand eller ”personlig værge”. Og som kunne have kæmpet for barnets retssikkerhed.

7.

Mit forslag vil gå ud på, at alle børn, der er omfattet af foranstaltninger inden for Lov om Social Service, får ret til støtte og bistand fra en kompetent og uafhængig person. Det kan ske på flere måder, jeg skal i det følgende nævne tre forslag, der alle bygger på, at barnet skal have en uafhængig hjælper, ellers er børns klageadgang illusorisk. Forslagene er følgende

- Alle børn (og ikke kun fra 15 års alderen), der er omfattet af sociale foranstaltninger, skal automatisk og gratis have beskikket en advokat, og det skal være advokater, der bliver kompetente efter et kursusforløb vedr. børn og sagsområdets særlige karakter,
- Et barn skal kunne få en uafhængig rådgiver, samtalepartner, bisidder, personlig værge eller bistandsperson (som Lovforslaget om forældreansvar og samvær taler om), der skal støtte barnet mht. at få sagt fra eller få klaget. Der skal her være tale om et længerevarende støtteforløb, hvor forældremyndighedsindehaverens rettigheder partielt begrænses – og tillægges den personlige værge, i dette tilfælde rette til at klage på barnets vegne
- Et alternativ kunne være at etablere en instans med base i regionerne, der har til opgave at være bisidder for barnet og/eller forældrene i sager om anbringelse uden for hjemmet, en sådan instans skal have jurister og socialrådgivere ansat og vil kunne indgå både på forældrenes side og på barnets og varetage dets tarv – og være den faktor, der kan sikre, at klagemulighederne bliver udnyttet. (Dette forslag har Socialpolitisk Forening og

Retspolitisk Forening fremhævet i sit hørings svar til forslaget om anbringelsesreform i 2004).

8.

Hvis disse muligheder skal kunne udnyttes, kræver det naturligvis også, at loven ændres og åbner for den mulighed, at børn uanset alder har klageadgang sammen med forældremyndighedsindehaveren eller subsidiært sammen med beskikket advokat eller udpeget "personlig værge".

9.

Afslutningsvist følgende: jeg tror ikke vi forbedrer børns klagemuligheder ved blot at anbefale det eller håbe på det, jeg tror der skal tænkes bare lidt radikalt i forhold til den traditionelle tilgang, at forældre altid ved bedst i forhold til deres børn. Det er ikke tilfældet – og det skal loven om børns retsstilling bygge på..

Jon Andersen

Folketingets Ombudsmand og børnesager

I. Ombudsmandsinstitutionen

- Ombudsmanden vælges af Folketinget
- Er uafhængig i sin virksomhed
- Kompetent overfor den offentlige forvaltning
- Kan undersøge sager efter klage eller på af egen drift
- Bestemmer selv om han vil undersøge sager
- Har gode beføjelser til at undersøge sager
- Bedømmer på grundlag gældende ret og god forvaltningsskik.
- Kan ikke træffe bindende afgørelser

II. Ombudsmandens behandling af sager vedrørende børn

- Børn kan klage til ombudsmanden
- Børn klager sjældent til ombudsmanden
- Mange af ombudsmandens sager vedrører eller berører børns forhold

III. Statistik: 2006

- Folkeskolen 19
- Gymnasier mv. 9
- Børneinstitutioner 3
- Hjælpeforanstaltninger overfor børn og unge 70
- Børnetilskud mv. 9
- SU 7
- Familieretlige sager (samvær, børnebidrag, adoption, børnebortførelser, umyndiges midler mv.) 109

I alt 226

312 sager herudover kan berøre børns forhold. Til denne gruppe hører 175 sager om opholdstilladelse, asyl mv. samt 74 sager om patientbehandling.

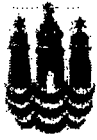
To konventioner af betydning for Børn

I. FN's Børnekonvention

- konventionen anerkender en række rettigheder for børn
- omhandler alle slags menneskerettigheder
- er ikke inkorporeret
- overvåges af FN's Børnekomité
- prioriterer respekt for børn med et vist forbehold for hensyn til forældre og samfund.
- skal inddrages ved anvendelse af danske regler

II. Europæiske Menneskerettighedskonvention

- konvention om politiske og borgerlige rettigheder
- inkorporeret i dansk ret ved lov
- domstol der kontrollerer deltagerstaterne
- forholdsvist præcist beskrevne rettigheder
- omfattende praksis om konventionens fortolkning
- især Artikel 8 har stor betydning for børns rettigheder

Børns rettigheder

Høring i Folketingets retsudvalg den 21. februar

Talepapir om udsatte og anbragte børns rettigheder
(Kan blive redigeret helt op til den 21. februar)

Klaus Wilmann Centerleder
Københavns Kommunes Center for Familiepleje

Dagligt anbringes syv børn udenfor deres eget hjem!

Mit udgangspunkt, behov for at styrke børnenes selvbestemmelsesret og give anbragte børn ret til at varetage egne partsinteresser.

1. Anbringelsesreformen ikrafttræden 1. januar 2006.

Åbenlyse forbedringer, eksempler:

- Styrket undersøgelse § 50 (§ 38)
- Herunder, undersøge eventuelle søskendes forhold
- Handleplaner for handling
- Handleplaner skal vurderes efter 3. mdr.(fører til ændringer i 56 %)
- Børn over 12 år klageret opsættende virkning om anbringelsessted
- Inddrage familien og netværkets ressourcer
- Uddannelsespligt for kommuner og plejefamilier

2. Særlige problemstillinger anbragte børn

Kommunernes sagsbehandling

Ankestyrelsens praksisundersøgelse fra december 2006:

- I 23 % af afgørelser så alvorlige fejl, afgørelserne samlet set forkerte
- I 18 % af afgørelserne væsentlige fejl og mangler
- I 18 % sagerne ingen § 50 (38) undersøgelse
- I 10 % lever den ikke op til kravene

Ankestyrelsen statistik 3. kvartal 2006:

Anbringelsesreformens ønske om et øget fokus på familie / netværks ressourcer ikke slået igennem
Anbringelsesprofil:

• Institution	33 %
• Opholdssted mv.	26 %
• Familiepleje	24 %, heraf ca. 20 % af disse i slægts og netværksfamilier.

Med andre ord, kun 5 % alle indberettede anbringelser sker i slægt og netværk, eller ca. 100 på landsplan.

Flere anbringelser af ældre børn stik imod forventningen

71 % afgørelserne om anbringelse vedrører børn fra 12 – 17 år.

Brud på kontinuitet

- Af alle ændringer ophør af anbringelser er 38 % uplanlagte
- Af disse beskrives 25 % som deciderede sammenbrud
- Og på forældremyndighedens begæring hjemtages børn i 27 %

3. Forslag til lovændringer (Anbringelsesreform II)

Formål, styrke anbragte børns retsstilling, beskytte børn mod brud på kontinuitet.

Gennemføre betænkning 1463, Betænkning om retssikkerhed i anbringelsessager. I særlig grad:

- Adgang til at kunne anbringe børn under et år i op til tre år.
- Adgang til at kunne anbringe uden tidsbegrænsning, p.gr.a. barnets tilknytning til anbringelsesstedet.

Yderligere forslag:

Styrke kravet i loven om kommunernes pligt til at afdække familiens ressourcer, gennem familierådslagning, netværksmøder mv. Fremme brug af slægts og netværkspleje.

Tilføje dagtilbud til de seks områder som § 50 undersøgelsen skal omfatte.

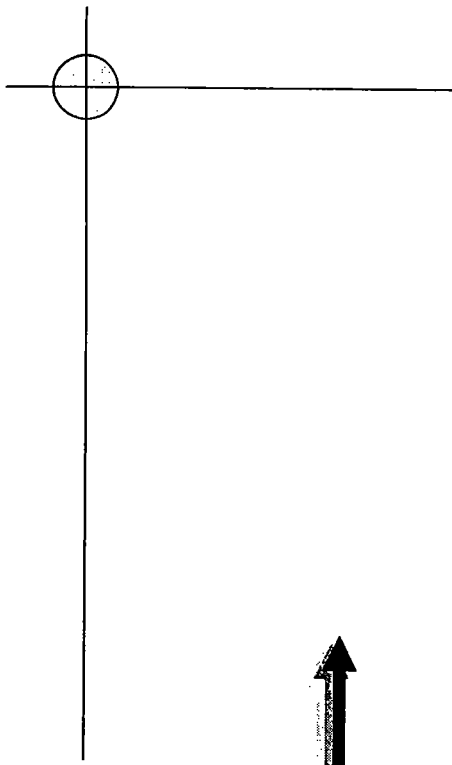
Andre supplerende forslag

- Alle anbragte børn bør have ret til at vælge sig en kontaktperson, som kan være bisidder mm.
- Tillade alle børn kan få foretræde for børne- og ungeudvalget
- At børne- og ungeudvalgets møder tilrettelægges således at børn kan nøjes med at forelægge deres synspunkter for to medlemmer af udvalget, formanden eller byretsdommeren og den børnesagkyndige.
- At børn altid får tilbud om en samtale med en børnesagkyndig forud for børne- og ungeudvalgets behandling af sagen
- Tillade at børn over 12 år får ret til at varetage deres egne partsinteresser, herunder ret til aktindsigt, klageret og egen advokat
- Tillade at børn over 12 år får ret til at klage med opsættende virkning over beslutninger om hjemtagelse,
- Tillade at børn over 12 år får en art vetoret mod sådanne beslutninger

Mulige emner for undersøgelser / fremtidig dokumentation

- Kommunernes standarder for tilsyn med anbragte børn og plejefamilier, døgninstitutioner og opholdssteder mv.
- Kommunernes børnepolitik, nytte og anvendelse

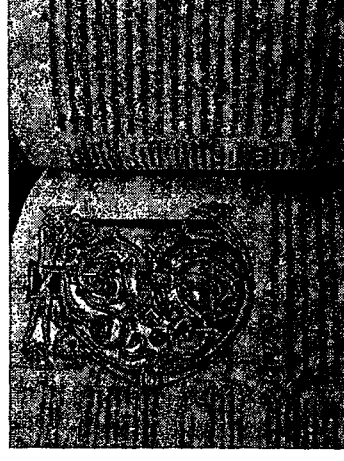
Barneombudet – En “politisk storebror”

Høring om barns rettstilling
Folketinget, København, 21/2-2007
Knut Haanes, Nestleder
Barneombudet i Norge

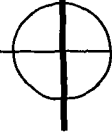

10 minutter – hva skal dette handle om?

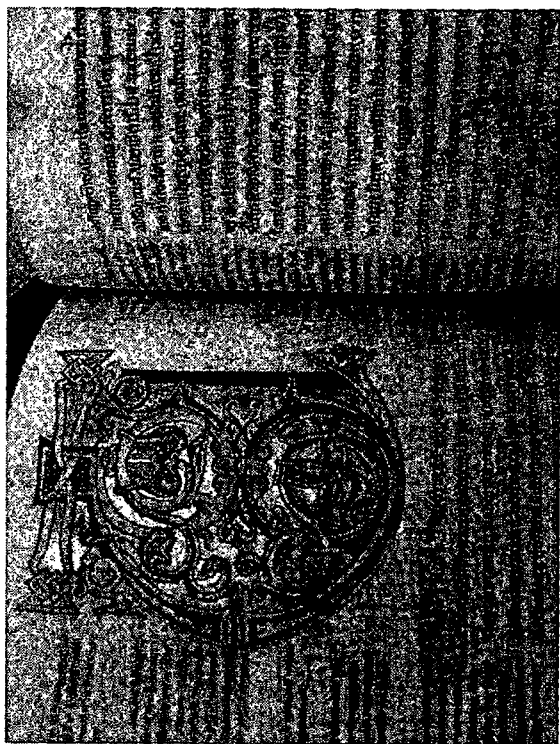

- ... om barnekonvensjonen
- ... om velferdsstaten og sikkerhetsnettet
- ... om folk og fe (barn og høns og kyr)
- ... om barneombudet
- ... om medvirkning og selvbestemmelse
- ... om eksempler fra Norsk lov
- ... om dette er godt nok
- ... om barndommen går over

...om barnekonvensjonen

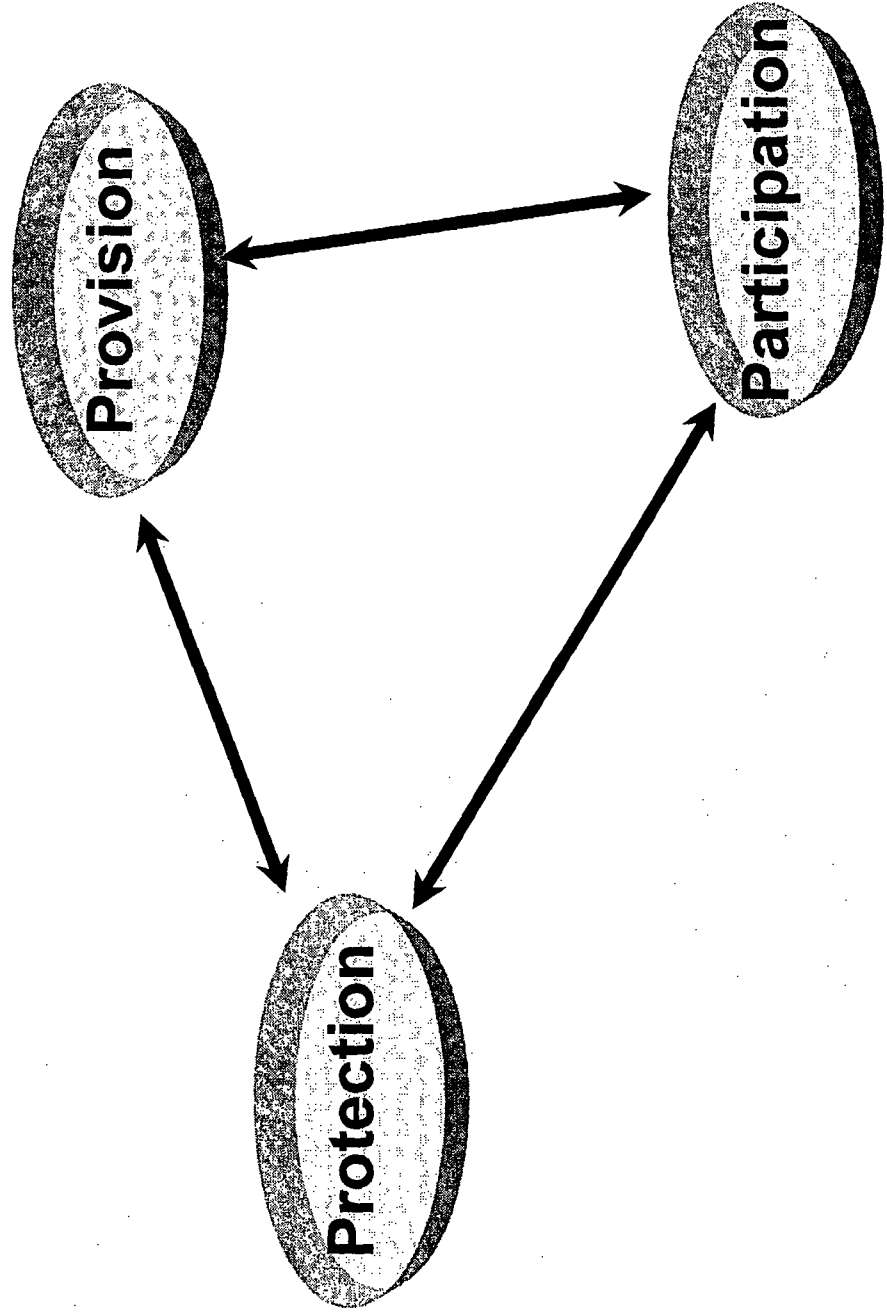

Barnekonvensjonen

- ▣ Vedtatt i 1989
- ▣ Konvensjon: overenskomst mellom to eller flere stater
- ▣ Ratifisert av nesten alle land i verden
  - reservasjoner
- ▣ BK inkorporert i norsk lov ved innlemmelse i menneskerettsloven i 2003
- ▣ Gir barn konkrete rettigheter
  - Selvstendig rettssubjekt
- ▣ Ser barnet på en ny måte
  - Fra samfunnsverdi til egenverdi

FNs Barnekonvensjon

Barnets rett til medbestemmelse

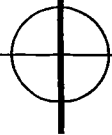
Artikkel 12:

- Barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet.
  - Retten til å bli hørt innebærer at det skal legges til rette for at blir hørt
  - særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet
- Barnets synspunkt skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
  - Økt rett til at synspunkter vektlegges ettersom blir eldre - skal påvirke beslutninger når det er grunn til det

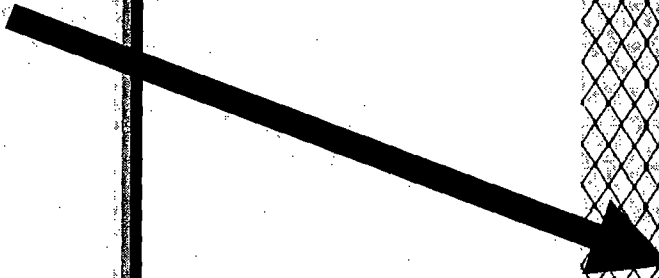

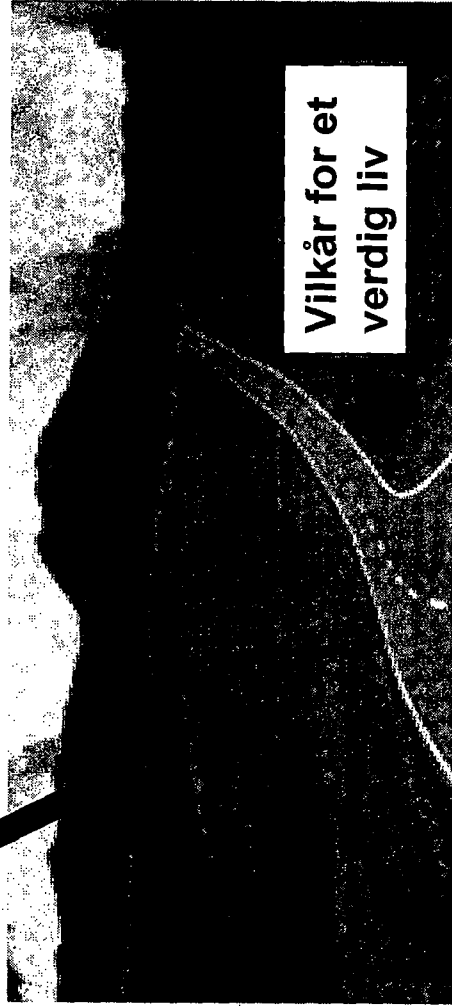
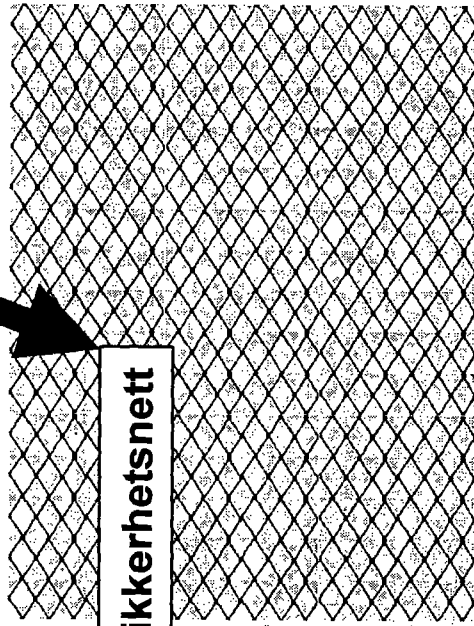
...om velferdsstaten og sikkerhetsnettet

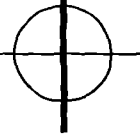
Velferdsstatens oppgaver:

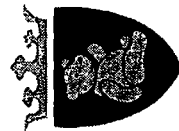
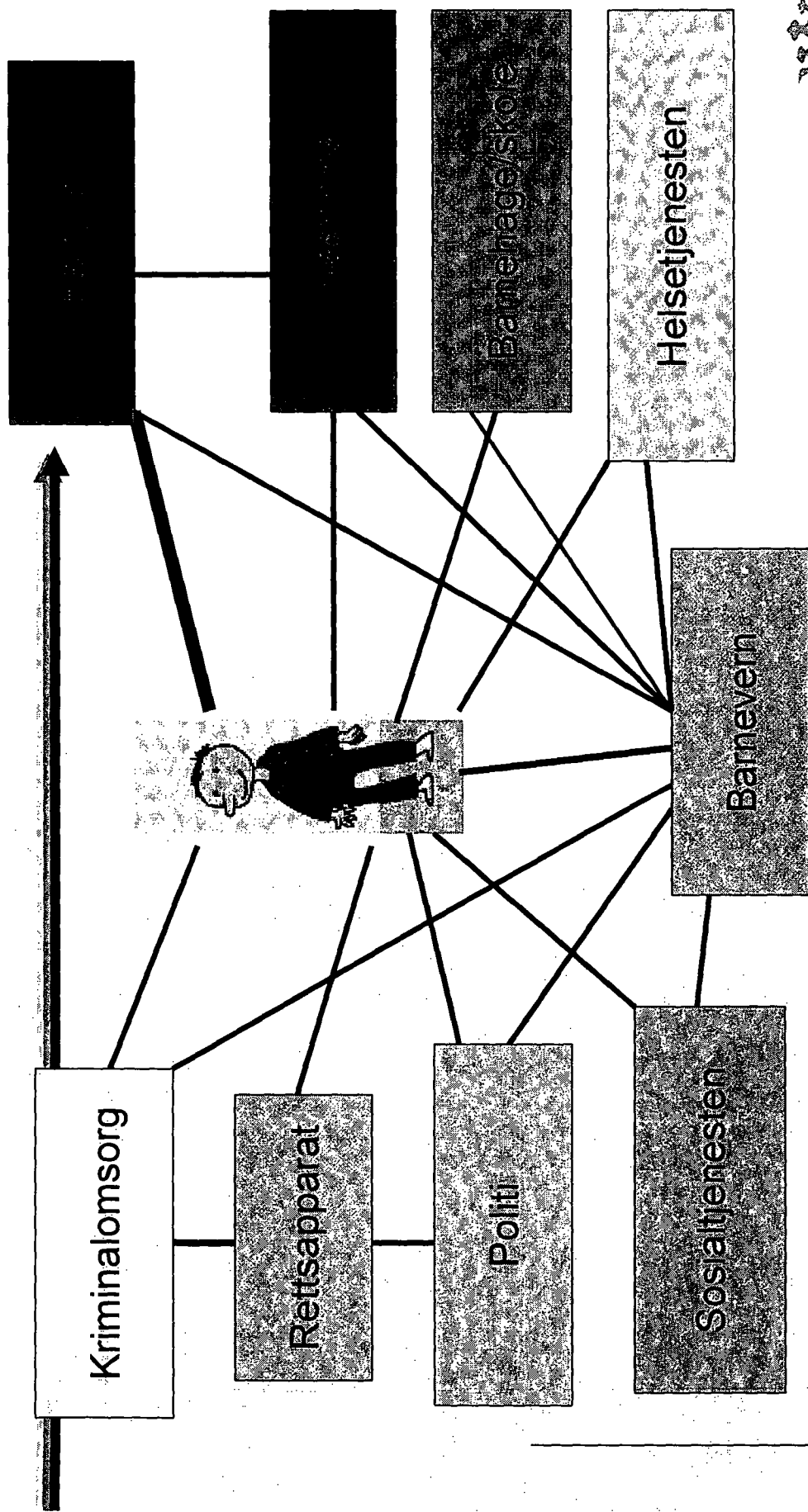
Sikkerhetsnett

**Vilkår for et
verdlig liv**

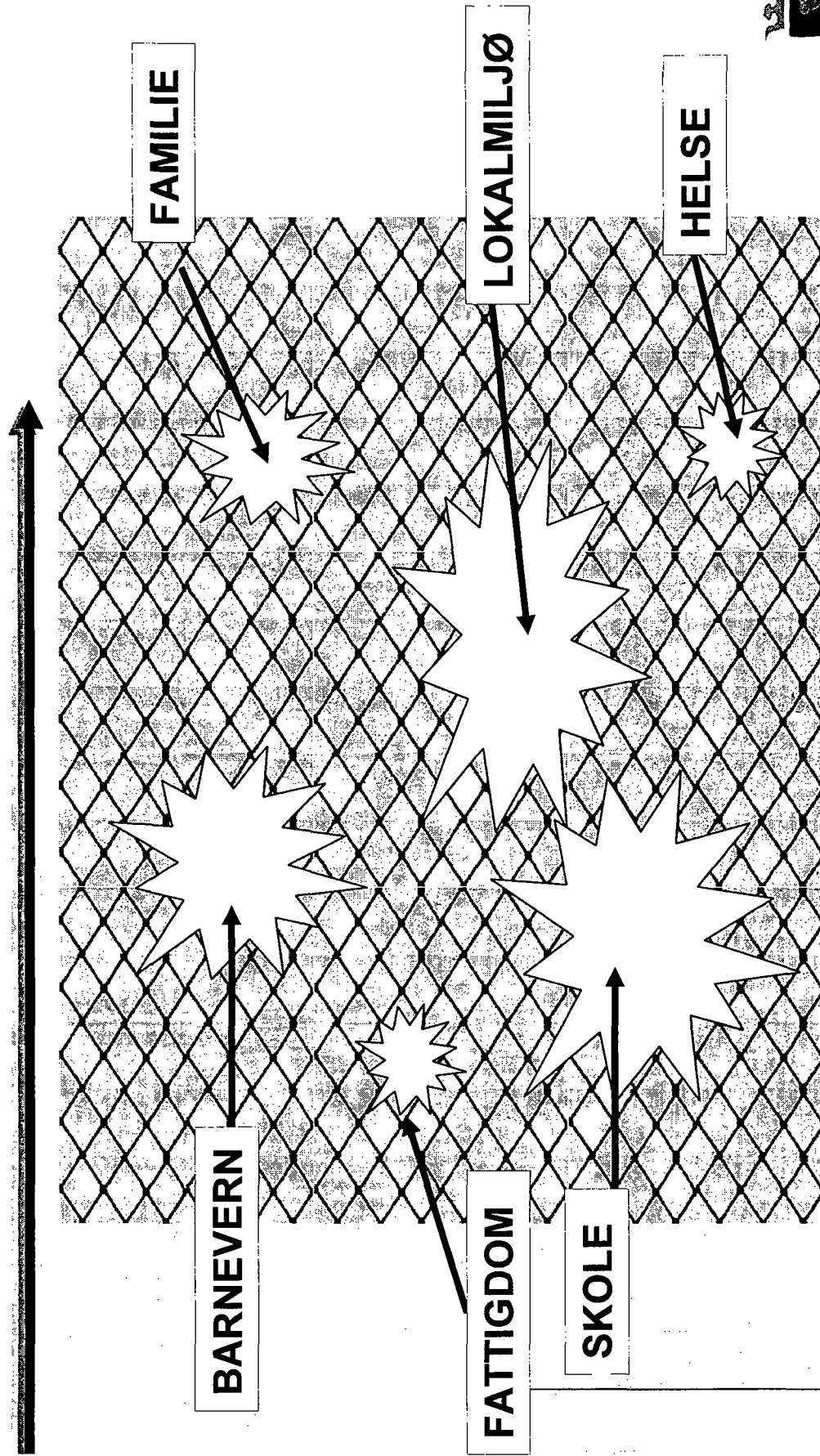

Sikkerhetsnett

Sikkerhetsnett?

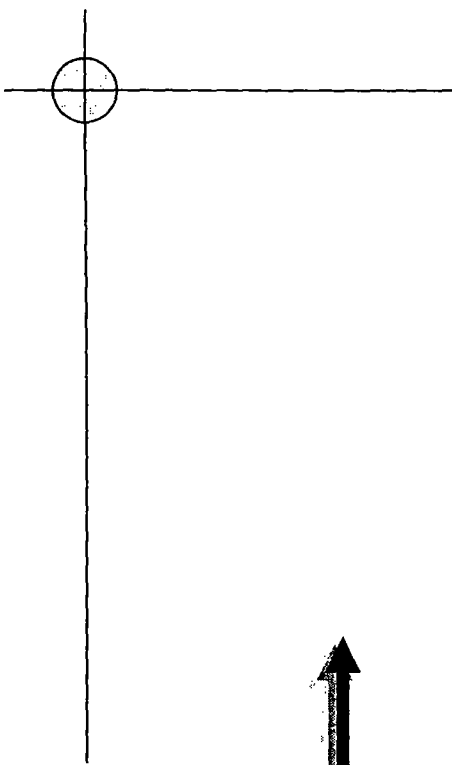
...om folk og fe (barn og høns og kyr)

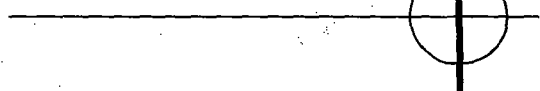
Nasjonale krav til kvalitet

Statens krav	Skolefritids- ordning	Burhøns	Svin og storfe
Luftkvalitet			
Minsteareal			
Foringskvalitet			
Dagslystlgang			
Støy			
Utearealer			
Tilsyn			

...om barneombudet

Plassering i forvaltningen

BARNEOMBUDET

Barneombudet

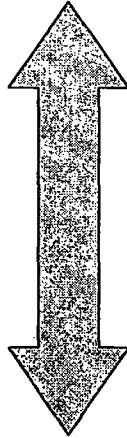
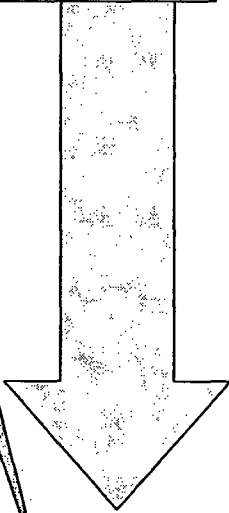
Stab

12,5 stillinger
Tverrfaglig

**Ombudet
utnevnes
i Statsråd**

**Stortinget
vedtar lov og
budsjett**

**Bld foreslår
Budsjett.
Administrativ
overordnet**

Barneombudet i forhold til andre instanser

▣ Kan:

- kritisere, publisere og få innblikk i enkeltsaker - innsynsrett.

▣ Kan ikke:

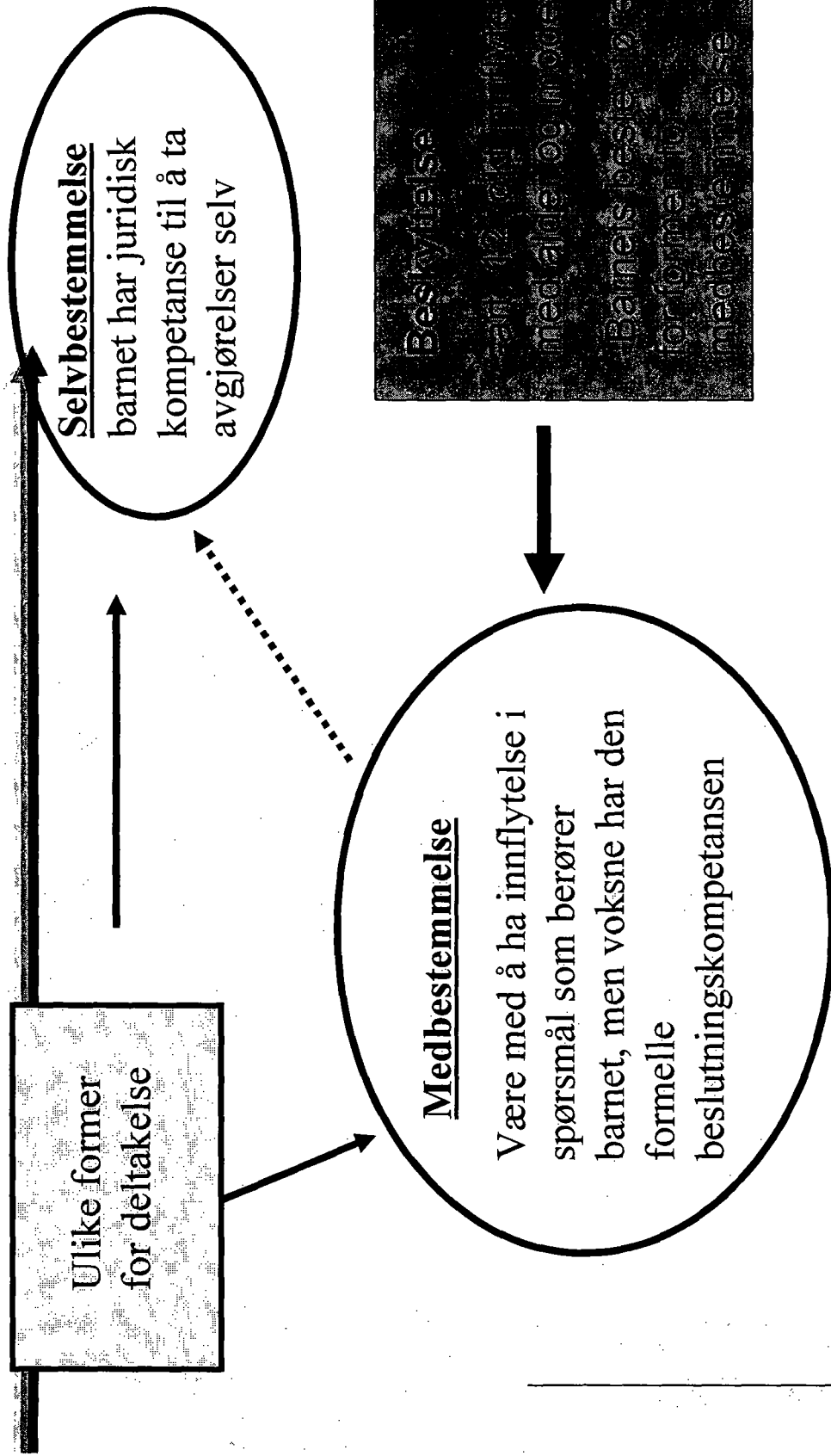
- Endre avgjørelser som er blitt tatt av andre institusjoner
- Kommentere forhold som er under politietforskning eller som er under behandling for domstolene
- Kommentere saker som er meldt inn for Sivilombudsmannen
- Gå inn i interne familiekonflikter

...om medvirkning og selvbestemmelse

Relativ med- og selvbestemmelse

...om eksempler fra Norsk lov

Forvaltningsloven

§16

– Barn over 15 år skal uttale seg til myndighetene før vedtak fattes. (Vergen skal også uttale seg)

Lov om barn og foreldre

(Regulerer de private interessene)

§ 31

- Rett for barnet til å være med på å ta avgjørelser (7 år - modenhet og alder)

§ 32

- Fra 15 år – valg av utdannelse og medlemskap i foreninger.

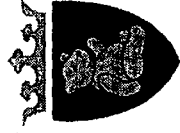

Barnevernloven

(Regulerer det offentlige opp mot det private)

§ 6-3. Barns rettigheter under saksbehandlingen.

- Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.
- Et barn kan opptre som part i en sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker, skal barnet alltid regnes som part.

Lov om Trossamfunn

---

§ 3.

- Den som er over 15 år, kan melde seg inn i eller ut av trossamfunn.

§ 6.

- Foreldre som ikke begge hører til Den norske kirke, kan sammen melde barnet sitt inn i eller ut av trossamfunn, så lenge barnet er under 15 år.
- Når barnet er 12 år eller mer, skal det få si sin mening om innmelding eller utmelding, om det lar seg gjøre.

Opplæringsloven kap. 9a

- ▣ Alle elever har rett på et godt fysisk og psykosialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring
- ▣ Alle skoleelever (med eller uten foreldre) kan be om tiltak for å rette på dårlige forhold.
- ▣ En henvendelse om slike forhold skal behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

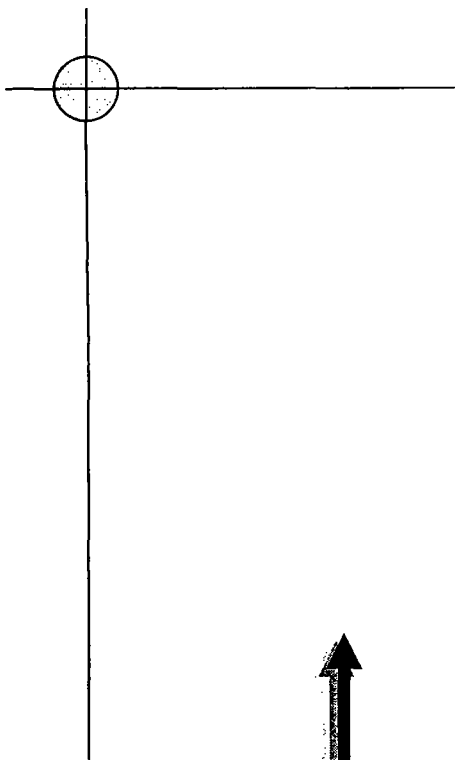
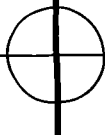
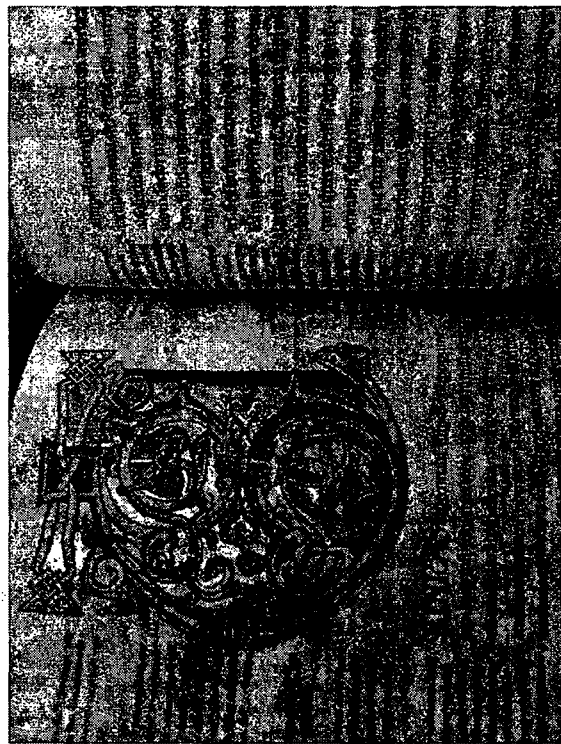
Opplæringsloven kap. 11

Organ for brukermedvirkning i skolen

- Samarbeidsutvalg ved grunnskoler
- Skolemiljøutvalg ved grunnskoler
- Elevråd ved grunnskoler

...om dette er godt nok?

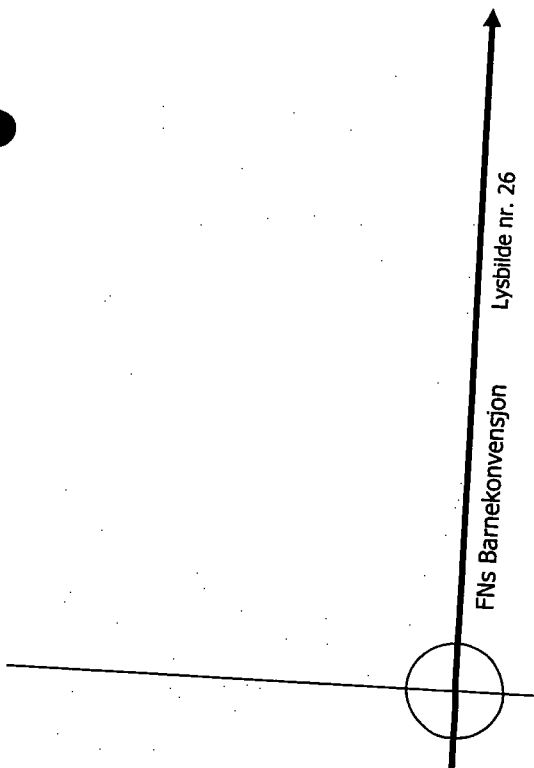
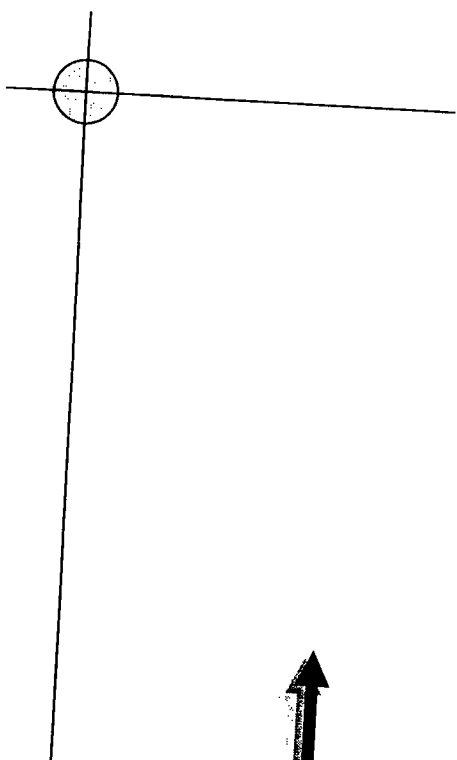

?

?

?

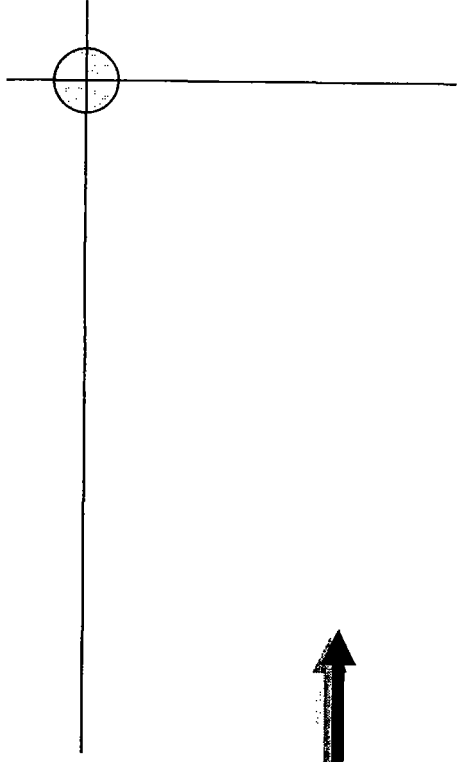
FNs Barnekonvensjon   Lysbilde nr. 26

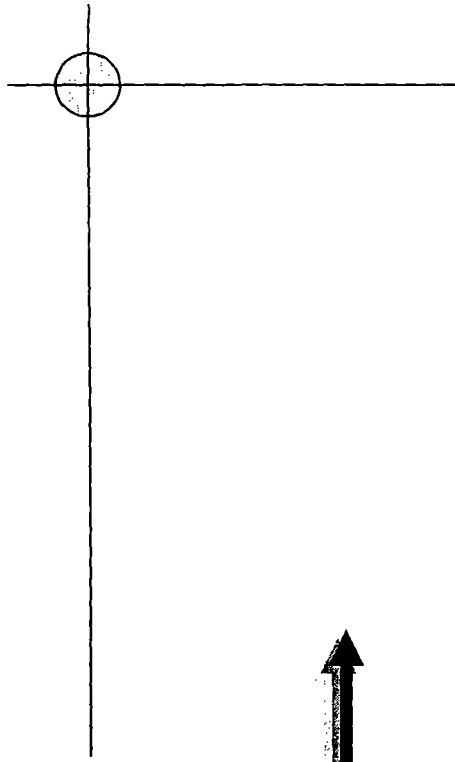
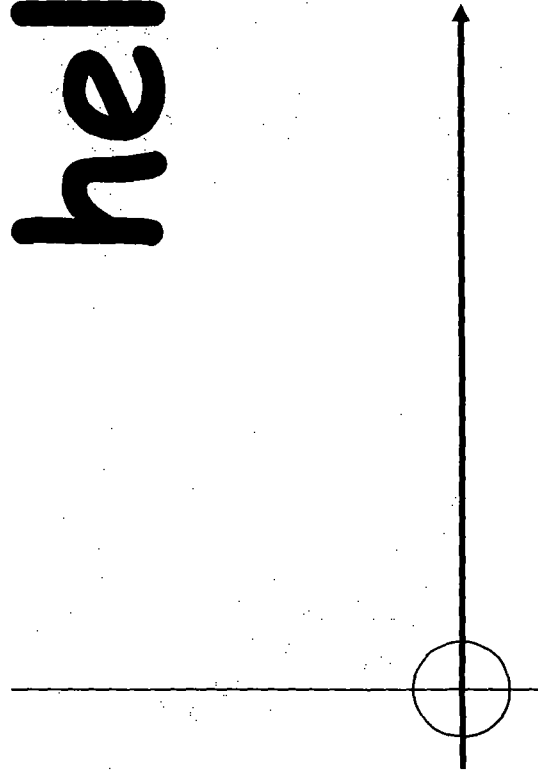
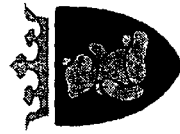
...om barndommen går over

**Barndommen er ikke
en sygdom som går
over..**

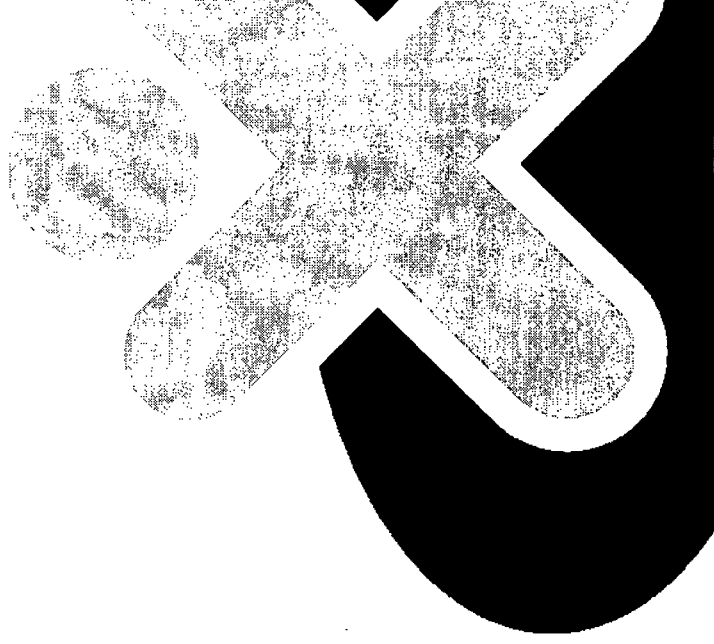
**Barndommen
varer
hele livet**

Styrkelse af børns retsstilling

Charlotte Guldberg
Formand for Børnerådet

Folketingets Retsudvalg
Høring om børns retsstilling
21. februar 2007

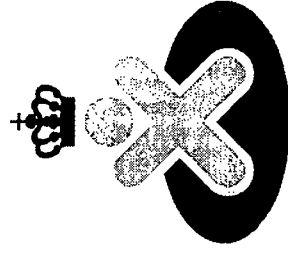

Børnerådets Vision

At alle børn bliver hørt

At alle børn kan udvikle
og udfolde deres evner

At alle børn får tryghed og
omsorg under opvæksten

Børnerådet

Organisationer bag fælles notat om børns retsstilling

- Amnesty International
- Børns Vilkår
- Børnerådet
- De Samvirkende
Invalideorganisationer
- Dansk Ungdoms
Fællesråd
- DUI – Leg & Virke
- OMEP
- Red Barnet
- Red Barnet Ungdom
- Ungdommens Røde Kors
- UNICEF Danmark

Styrkelse af børns retsstilling er nødvendig:

- På folkeskoleområdet
- På det sociale område
- I den kommunale planlægning

Børnerådets forslag til konkrete handlepunkter

Børn skal høres i alle sager, der vedrører dem

Børn og unge skal have effektive klageadgange

Ombudsmanden skal kunne behandle klager fra børn og unge

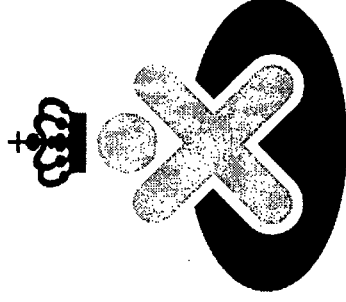
Nationalt netværk af rådgivere skal hjælpe børn i klagesager

Børnekonventionen skal inkorporeres i dansk lovgivning

Gældende love skal bringes i overensstemmelse med Børnekonventionen

Samlet ministeransvar for børnepolitikken i Danmark

Børnerådet

www.boerneraadet.dk

NOTAT

DUI-LEG og VIRKE

Landsforbundet
DUI-LEG og VIRKE
Mågevej 22
2650 Hvidovre
Tlf: 36 17 72 00
www.dui.dk

Oplæg til tale ved høringen den 21. februar på Christiansborg om børns rettigheder

DUI-LEG og VIRKE er en selvstændig børne-, ungdoms-, og familieorganisation, der bygger på arbejderbevægelsens grundholdninger. Rygraden i DUI-LEG og VIRKE er de 70 lokale afdelinger rundt om i landet, der laver aktiviteter for og med børn og unge.

DUI-LEG og VIRKE kæmper for at forbedre børn og unges vilkår og rettigheder i Danmark såvel som i andre lande gennem internationalt solidaritetsarbejde.

Vi er derfor glade for at kunne få lov til at deltage i denne høring, og håber at den kan være med til at styrke børn og unges rettigheder.

Desværre er der ikke sket så meget, som vi havde håbet, siden vi havde fornøjelsen af at stå overfor rets- og socialudvalget ved et internt ekspertmøde for et år siden, som bl.a. har dannet baggrund for høringen i dag.

Vi mener stadigvæk, at vi på en række områder i Danmark har meget svært ved at betragte og behandle børn og unge på lige fod med voksne.

Et eksempel er fortsat manglen på en Børnemiljølov, der sikrer børn og unge ordentlige fysiske og psykiske rammer på skoler og i dagsinstitutioner. Når vi har en tilsvarende arbejdsmiljølov for voksne hvorfor så ikke for børn? Hvordan kan vi sende mange af vores børn og unge af sted hver dag til nedslidte lokaler, dårligt indeklima, klamme toiletter, og et dårligt psykisk miljø, når vi ikke selv ville finde os i det?

Vi har i dag en undervisningsmiljølov, der desværre ikke virker efter hensigten. Nu har vi i mellemtiden fået en fuldstændig tilsvarende lovgivning i dagsinstitutionerne, "Lov om Børnemiljø i dagtilbud", som højst sandsynligt vil være lige så nytteløs. Det skyldes, at lovgivningen ikke har nogen minimumstandarder, uvildige vurderinger af fagfolk og sanktionsmuligheder. Her 5 år efter undervisningsmiljøloven er vedtaget har størstedelen af skolerne endnu ikke udmøntet loven i praksis¹.

Derfor er DUI-LEG og VIRKE glade for at diskussionen i dag også giver mulighed for at belyse behovet for en øget klageadgang og partsbeføjelser indenfor Folkeskoleloven, så børn og unge med andre ord får de klagemuligheder, som er helt nødvendige.

¹ (Tal fra Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) 2004 viser, at ud af de 42 % af landets skoler og uddannelsesinstitutioner, der er omfattet af undervisningsmiljøloven og tog sig sammen til at besvare DCUMs undersøgelse, har blot 1/3 lavet den lovpligtige undervisningsmiljøvurdering. Der er ingen nyere tal ifølge DCUM)

Vi har i mere end 11 år kæmpet for at få inkorporeret FNs konvention om Barnets Rettigheder i dansk lovgivning sammen med en række andre organisationer. Vi mener, at en inkorporering af FNs Børnekonvention vil styrke børns rettigheder, fordi Børnekonventionens status i dansk ret har stor betydning for dens brug og udbredelse. En inkorporering vil indebære en præcisering af, at domstolene har pligt til at fortolke og anvende dansk ret i overensstemmelse med bestemmelserne i konventionen.

Et af de vigtigste argumenter for ikke at inkorporere FNs Børnekonvention er manglende klageadgang for børn og unge, hvilket også gentagne gange er kritiseret af FNs Børnekomite. Derfor er vi glade for det stigende ønske fra flere partier i Folketinget om at forbedre klageadgangen for børn og unge.

DUI-LEG og VIRKE mener stadigvæk, at den bedste løsning er, at børn og unge får et selvstændigt klageorgan, fordi børn og unge er ekstra afhængige af beskyttelse, hjælp og vejledning, når deres rettigheder bliver krænket. Det skal være en klageinstans med aktindsigt og mulighed for at rådgive og behandle børn og unges henvendelser og klager. Det er specielt vigtigt, at klageorganet er i stand til at behandle klager fra børn, som jo skal håndteres meget anderledes end voksnes. Det er på tide, at vi her i Danmark kommer på højde med flere af de lande vi normalt sammenligner os med, og får indført en børneombudsmandsinstitution.

Ombudsmanden bekræfter selv af notatet den 25. oktober 2005, at det vil kræve "en vis organisationsmæssig udskillelse af sagerne fra institutionens øvrige opgaver" for sikre en effektiv opprioritering af klager fra børn.

FNs Børnekonvention og ikke mindst den danske lovgivning har betydning for langt over en million børn og unge i Danmark. Det er vigtigt, at børn og unge er bevidste om deres rettigheder og klagemuligheder. Det kræver et mere systematisk oplysningsarbejde. Informationerne til børn og unge i dag er alt for tilfældige, og der bruges generelt alt for få ressourcer på denne opgave. Derfor foreslår DUI-LEG og VIRKE, at viden om FNs Børnekonvention og anden dansk lovgivning om børns rettigheder indgår som en fast del af pensum i Folkeskolen og på lærerseminariet. Denne mangel på oplysning har FNs Børnekomite også tidligere kritiseret Danmark for, senest i Concluding Observations i september 2005.

DUI-LEG og VIRKE glæder sig over en styrkelse af børns ret til at blive hørt i forbindelse med den nye lov om forældreansvar, men er dog bekymret over, at ikke alle elementer af lovforslaget tager udgangspunkt i barnets bedste. F.eks. tyder det på, at det mere er forældrenes ret til barnet i forslagene om tvungen fælles forældremyndighed og tvungen deleordning, da disse ordninger i praksis kan virke meget negativt på barnet, da der i sådanne tilfælde kan være tale om store konflikter mellem forældrene.

Endelig er vi i DUI-LEG og VIRKE glade for, at der er taget hul på en diskussion af en større harmonisering af reglerne for børn og unges adgang til at kunne udøve deres partsrettigheder. Det er forvirrende, at der ikke er ens regler for hvornår man som barn kan blive hørt. F.eks. kan børn over 12 år nu klage over valg af anbringelsessted, mens en

14 årig fortsat ikke kan klage over en beslutning om hjemtagelse fra en plejefamilie, og 15-årige skolebørn ikke har adgang til at klage over at blive bortvist fra deres skole. 15-årige kan modsætte sig lægebehandling, mens en 17-årig som udgangspunkt skal have forældrenes samtykke for at få foretaget en abort. Det er ulogisk, og gør det meget svært for børn og unge at kende deres rettigheder.

I forbindelse med denne diskussion er det vigtigt at slå fast, jf. Børnekonventionens artikel 12, at det alene er VÆGTNINGEN af barnets udsagn i forhold til alder og modenhed, myndighederne skal vurdere. Et barn der er i stand til at udtrykke sine egne synspunkter skal ALTID høres i forhold, der vedrører barnet.

DUI-LEG og VIRKE håber, at høringen i dag kan være med til at sætte skub i en række forbedringer af børns rettigheder. Tak for ordet

Danmarks Skolelederforening

Klageadgang i folkeskolen

Tak for indbydelsen og for muligheden for at udtrykke nogle få ord om folkeskoleelevernes direkte adgang til at fremsætte klager.

I selve Folkeskoleloven er der kun lidt om klageadgang, nemlig §§ 51 og 51a, hvorefter visse afgørelser truffet i skolen kan påklages til kommunalbestyrelsen, mens kommunalbestyrelsens afgørelser i sager vedr. Specialundervisning kan påklages til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning. Heller ikke de øvrige klageområder inkluderer eleverne direkte.

Folkeskolen har gennem mange år været en kulturbærende institution, hvor lærerne – fra gammel tid – opfattede lærergerningen som et kald, hvilket dog ikke udelukkede overtrædelse af såvel moralske som almindelige samværsregler, og hvor lærerjobbet nu langt overvejende har karakter af lønarbejde.

Forandringen er sket over tid, samtidig med at samfundet har ændret sig fra et pligt- til et rettighedssamfund – med de konsekvenser, der følger heraf.

Jeg kender en skole, hvor det i værdigrundlaget bl.a. hedder, at ”lærerne optræder som elevernes advokat i forhold til oplevede uretfærdigheder, frygt og mistriivsel”.

Selv på en sådan skole kan eleverne have brug for at kunne klage over et eller andet, og problemet er her, at den nærmeste klageinstans er uformel, nemlig skolelederen, der jo – selv om ønsket om uvildighed må forventes at være et særkende hos lederen – er en del af samme system, og er samtidig medarbejderens nærmeste foresatte.

En sådan struktur giver ikke den nødvendige sikkerhed for, at eleverne ”bliver hørt” – eller at afgørelser træffes alene på et objektivt grundlag.

Eleven – eller dennes forældre – kan så klage over skolelederens afgørelse til kommunalbestyrelsen, jf. de alderskriterier, der i øvrigt råder på skolen (f.eks. i forhold til elevens valg af valgfag)

Her kunne man overveje at give skolebestyrelsen en mere præcis myndighed, således at visse afgørelser vedrørende eleverne skal fremsendes til skolebestyrelsens orientering - og eventuelle videre foranstaltning.

Det hermed opståede afgrænsningsproblem er ikke uvæsentligt, idet bekendtgørelsen om god orden i skolerne rummer et antal foranstaltninger (ikke sanktioner) i stigende ”sværhedsgrad” begyndende med en påtale og afsluttende med et skoleskift eller udmeldelse af skolen. Hertil kommer de foranstaltninger, som skolen i øvrigt anvender i samarbejdet om at skabe en god skolegang for den enkelte elev.

Spørgsmålet er konkret: Hvornår er der tale om en afgørelse – og hvornår er der tale om forvaltningsvirksomhed, dvs. almindelig drift? – og hvor grel skal sagen være, førend skolebestyrelsen orienteres?

Også i forvaltningsvirksomheden opstår der spørgsmål, som i forhold til elevernes retssikkerhed kan diskuteres. Således kan man spørge, om det er etisk korrekt, at en skoleleder samtaler med en elev om en (for eleven og skolen) ubehagelig hændelse uden at der er en anden voksen til stede, f.eks. forældremyndighedens indehaver. Altså: har eleven ret til en bisidder i denne sammenhæng? Eller er skolelederen som udgangspunkt garant for en sober og etisk forsvarlig samtale om det passerede?

Elevrådet kan ikke inddrages i personspørgsmål, men må alene forholde sig til generelle forhold for eleverne, og som sådan gennem bl.a. varetagelse af forhold i relation til undervisningsmiljøet fremføre såvel forslag til forbedringer som klager over fysiske og psykiske problemer for eleverne, idet undervisningsmiljøreglerne jo rummer retten til et godt klima på skolerne.

Afslutningsvis må det påpeges, at der er brug for mere præcise regler for, hvordan eleverne – og herunder den enkelte elev – kan fremføre klager over forholdene i skolen.

Samtidig er det ikke ønskeligt, at der skal føres journal over mindre forseelser hos eleverne, og heller ikke at skolebestyrelsen skal overinformeres.

Derfor må en løsning på elevernes konkrete klagebehov efter vores mening søges uden for selve skolen og skolesystemet, f.eks. gennem en børneombudsmand eller gennem flere beføjelser til andre organisationer i det offentlige eller halvoffentlige system.

I en gennemsnitsskole med 450 elever og 40 lærere er der i løbet af et skoleår op imod en halv million tilstedeværelsestimer. Dette skal sammenholdes med de ca. 90 konkrete klager, som undervisningsministeriet modtager – ligeledes om året – og med de ca. 100 henvendelser som Forældrerådgivningen under Skole og Samfund modtager hver måned.

Det betyder, at langt det meste af, hvad der i denne sammenhæng foregår i folkeskolen er i orden, men indikerer også, at der er brug for hjælp til enkeltelever – og forældre – udefra.

Erik Lorenzen
Formand